

სახელმწიფო მოხელე

ინტერვიუ საქართველოს პარლამენტის წევრთან ლადო პაპავასთან

მინი-ლოსი

ლადო პაპავა – დაიბადა 1955 წლის 25 მარტს თბილისში. 1977 წელს დაამთავრა თბილისის ივანე ჯავახიშვილის სახელობის სახელმწიფო უნივერსიტეტის საინჟინრო-ეკონომიკური ფაკულტეტი ეკონომიკური კიბერნეტიკის სპეციალობით და მიენიჭა ეკონომისტ-მათემატიკოსის კვალიფიკაცია. მუშაობა დაიწყო საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის ეკონომიკისა და სამართლის ინსტიტუტში უმცროს მეცნიერ-თანამშრომლად. ერთი წლის შემდეგ გაემგზავრა მოსკოვში, სსრკ მეცნიერებათა აკადემიის ცენტრალურ ეკონომიკურ-მათემატიკურ ინსტიტუტში, სადაც იყო ჯერ სტაჟიორ-მკვლევარი და მერე – დასწრებული სწავლების ასპირანტი. 1982 წლის ივლისში დაბრუნდა თბილისში ეკონომიკისა და სამართლის ინსტიტუტში უფროს-მეცნიერ თანამშრომლად, 1987 წლიდან წამყვანი მეცნიერ-თანამშრომელია, 1989 წლიდან – მთავარი მეცნიერ-თანამშრომელი, ხოლო 1991 წლის აპრილიდან 1996 წლის მარტამდე იყო ამავე ინსტიტუტის დირექტორი, რომელიც სწორედ მისი ინიციატივით, 1991 წლიდან ინსტიტუტის დამაარსებლის, აკადემიკოს პაატა გუგუშვილის სახელობისაა. არის ეკონომიკის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი. 06.1994-05.2000 პერიოდში იყო საქართველოს ეკონომიკის მინისტრი, 06.2000-07.2001 – საქართველოს პრეზიდენტის საპარლამენტო მდივნის მოადგილე, 06.2001-დან დღემდე – საქართველოს სტრატეგიისა

და საერთაშორისო ურთიერთობათა კვლევის ფონდის უფროსი მეცნიერ-თანამშრომელი, 2003-2005 – ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის მაკროეკონომიკის კათედრის გამგე. 04.2004-დან დღემდე არის საქართველოს პარლამენტის წევრი. ჰყავს მეუღლე და სამი შვილი.

კორ. – ბატონო ლადო, ეკონომიკის მინისტრობის შემდეგ თქვენი პოლიტიკაში დაბრუნება როგორ მოხდა?

ლ.პ. – 2003 წლის დასაწყისში უკვე დაიწყო არჩევნებში მონაწილეობაზე შემოთავაზებები. ერთ-ერთმა იმდროინდელმა პარლამენტარმა, ჩემთვის ძალიან პატივსაცემმა პიროვნებამ დამირეკა, რომ პრეზიდენტი შევარდნაძე მიიჩნევს, რომ ჩემთან მიმართებაში გულდასაწყვეტი გაუგებრობა მოხდა როცა მთავრობიდან გამიშვა და რომ საარჩევნო სიაში ერთ-ერთ წამყვან ადგილს მთავაზობს; მე ვუპასუხე, რომ ერთი და იგივე წყალში ორჯერ შესვლა არ შეიძლება, ჩვენი გზები დიდი ხანია გაიყო და ის, რასაც შევარდნაძე აკეთებს, ჩემთვის არის აბსოლუტურად მიუღებელი-მეთქი.

2003 წელს მარტო შევარდნაძისგან ანუ სახელისუფლო პარტიისგან არ მიმიღია შემოთავაზება. სხვა, ოპოზიციური პარტიებიდანაც მივიღე შემოთავაზება, რომ არჩევნებში მიმელო მონაწილეობა, რაზედაც მე მათ ზრდილობიანი უარი ვუთხარი. ერთადერთი, უარი ვერ ვუთხარი ქალბატონ ნინო ბურჯანაძეს. მისი პერსონალური თხოვნა გახლდათ და ჩემთვის ყველაზე გადამწყვეტი იყო ის, რომ მას მაშინ პარტია არ ჰქონდა და არც მე მევალეობოდა, რომ რომელიმე პარტიის წევრი გაემხდარიყავი. ამიტომ ქალბატონ ნინოს ვუთხარი, მოდით, ჯერ საარჩევნო პროგრამაზე ვიმუშაოთ და თუ ეს მისაღები იქნება, თქვენს გუნდში მერე ვიქნები-მეთქი.

შემდეგ შეიქმნა ბლოკი „ბურჯანაძე-დემოკრატიები“, გახსოვთ ალბათ და ერთ-ერთი, მაგრამ მთავარი ავტორი დოკუმენტისა, რომლის პრეზენტაცია ხდებოდა, როგორც წინასაარჩევნო დოკუმენტის, გახლდით მე. აი, ასე მოხდა ჩემი კვლავ დაბრუნება აქტიურ პოლიტიკაში.

- რამდენად კმაყოფილი ბრძანდებით ამ დაბრუნებით?

- მე მაქვს შესაძლებლობა, შევადარო ჩემი ორი საქმიანობა: ლადო პაპავა, როგორც მინისტრი 6 წლის განმავლობაში და ლადო პაპავა, როგორც დეპუტატი (უკვე სამწელიწადნახევარია, რაც პარლამენტში ვარ). ჩემს მინისტრობაში იყო ორი ეტაპი: წარმატებული და ალბათ, წარუმატებელი. წარმატებულად მივიჩნევ იმ ეტაპს, როდესაც მოვახდინეთ პურის ბაზრის ლიბერალიზაცია; 12-13 წლის წინ ტალონები იყო და ხალხი პურის რიგში დამეებს ათენებდა. დღეს ეს პრობლემა არ არის; ქვეყანას ვალუტა არ ჰქონდა, იყო გაუფასურებული კუპონი. დღეს გვაქვს ეროვნული ვალუტა. ამ ორი პრობლემის გადაწყვეტაში დიდი იყო ჩემი წვლილი. წარუმატებელი ეტაპი არის ძირითადად 99 წლიდან, როდესაც მთელი ჩემი დრო იკარგებოდა ხელისუფლებაში ზოგიერთ მოკალათებულ კორუმპირებულ ხალხთან დაპირისპირებაში; თუმცა, ამას საჯაროდ არ ვამბობდი, რადგან ყოველთვის მიმაჩნდა, რომ თუ მთავრობაში ვარ, ინფორმაცია პირველ რიგში პრეზიდენტს უნდა მივაწვდინო, ხოლო მასმედია მაშინ უნდა გამოეყენებინა, როცა მთავრობაში არ ვიქნებოდი.

რაც შეეხება დეპუტატობას, შემიძლია ვთქვა, რომ ჩემი დეპუტატობა მინისტრობასთან შედარებით უფრო წარუმატებელია.

- რატომ ფიქრობთ ასე?

- იმიტომ, რომ მინისტრობის დროს მე რაღაც გამიკეთებია. დეპუტატობის დროს ჩემი საქმიანობით კი უკმაყოფილო ვარ. პირველად და ძირითადად გული გამიტყდა 2004 წლის დეკემბერში, როდესაც პარლამენტში ბიუჯეტი იხილებოდა და საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის დაფინანსების ბედი წყდებოდა. მოგეხსენებათ, საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიას აქვს თავისი კანონი, რომლითაც ის რეგულირდება. ამ კანონში ეწერა, რომ აკადემია არის დამოუკიდებელი საჯარო სამართლის იურიდიული პირი; მაგრამ ბიუჯეტის პროექტში ჩაწერეს, რომ აკადემიის დაფინანსება შესული იყო განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს დაფინანსებაში. ეს კი, პრაქტიკულად, ეწინააღმდეგებოდა კანონს „მეცნიერებათა აკადემიის შესახებ“ და ნიშნავდა აკადემიის დაქვემდებარებას განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროსადმი. მაშინ კომიტეტზე საკითხი ასე დავაყენე: მოლით, სად უნდა იყოს მეცნიერებათა აკადემია, ამას ბიუჯეტში კი ნუ განვიხილავთ, ეს განვიხილოთ ცალკე, როცა იქნება ცვლილებები „მეცნიერებათა აკადემიის შესახებ“ კანონში; ხოლო ამ ცვლილებების გარეშე ბიუჯეტში შეტანა ეწინააღმდეგება მოქმედ კანონს და ბიუჯეტის ფორმატში ინსტიტუციონალური რეფორმა არ უნდა გადაწყდეს. კომიტეტზე ჩემი ეს ნათქვამი ყურად არ იღეს, მაგრამ სესიაზე მომიწია გამოსვლა, თანაც არაერთხელ; სიტუაცია დაიძაბა. ქალბატონი ნინო ჩაერია, პარლამენტმა კენჭი უყარა და გავიდა ჩემი წინადადება. მაგრამ, 29 თუ 30 დეკემბერს პარლამენტში მივედი და ვნახე, რომ რასაც პარლამენტმა კენჭი უყარა, ის ბიუჯეტში შესული არ იყო, ყველაფერი იყო ძველი რედაქციით, ანუ მეცნიერებათა აკადემია ისევ იყო განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს დაქვემდებარებაში. მითხრეს, რომ ყველანაირი ხელმოწერები არის (ჩემი ხელმოწერა არ იყო საჭირო, რადგანაც პარლამენტში ისეთი თანამდებობა არ მიკავია, რომ დოკუმენტზე ჩემი ხელმოწერა საჭირო ყოფილიყო), ახლა ჩვენ უნდა შევუტანოთ ქალბატონ ნინოს ხელისმოსაწერად, რომ დროზე გადაეგზავნოს პრეზიდენტს, რათა პრეზიდენტმა მოაწეროს და დამტკიცდეს ბიუჯეტი, სანამ ახალი წელი დადგება, თორემ პრეზიდენტი ახალი წლის შესახვედრად ხვალ დილას უკვე კიევში მიფრინავს (გახსოვთ, მაშინ „ნარინჯისფერი რევილუცია“ იყო და 2005 წლის დადგომა საქართველოს პრეზიდენტმა უკრაინიდან მოგვილოცა), დავრჩებით დაუმტკიცებელი ბიუჯეტით და დაირღვევა კონსტიტუციაო. ის დღე მართლაც ძალიან საინტერესო იყო! ქალბატონი ნინო არ გახლდათ პარლამენტში, თუმცა ტელეფონით ვუკავშირდებოდით მას. ბატონ ზურაბ ჟვანიას მოძებნა საერთოდ შეუძლებელი გახდა და დარჩა ყველაფერი ისე, როგორც იყო მომზადებული; ანუ გამოჩნდა, რომ იყო ფარსი: **პარლამენტმა კენჭი უყარა ერთს და მაინც გავიდა ის, რაც უნდოდა მთავრობას.**

მაშინ ძალიან გამიტყდა გული. მივხვდი, რომ თურმე არანაირი მნიშვნელობა არა აქვს: შეიძლება პარლამენტმა კენჭი უყაროს ერთ დოკუმენტს, მაგრამ ხელი მოეწეროს და გამოქვეყნდეს მაინც სხვა დოკუმენტი. უფრო მეტიც, მაშინ მე ხელში მეჭირა სტენოგრაფიული ჩანაწერები იმისა, რას ეყარა კენჭი. ყველა მეუბნებოდა: ჰო, მართალი ხარ, მაგრამ მაინც ასეაო!

ამის მერე, საერთოდ, არანაირი სტიმულიც კი არ მქონდა რამე დამეწერა – ახალი კანონპროექტი ან ცვლილებები მოქმედ კანონებში. რაც შეეხება იმას, რომ ხელი შემეშალა ისეთი რაღაცებისათვის, რაც როგორც ეკონომისტს და როგორც მოქალაქეს მიმაჩნია, რომ პრინციპულად შეცდომაა, მაგნებელია ჩემი ქვეყნისთვის, მაგალითად – თავისუფალი ეკონომიკური ზონის შექმნა, ის კი მოვახერხე, რომ ამ კანონპროექტის განხილვისა და მიღების პროცედურები დროში გამეწევა, მაგრამ მაინც ვერაფერი შევცვალე. რა მნიშვნელობა აქვს, ერთი კვირით ადრე უყრიდნენ კენჭს, თუ

ერთი კვირით გვიან! მას ეყარა კენჭი, გავიდა ის, რაც მიმანია, რომ მაგნებლობისა და უცოდინრობის ნაზავია.

ეს ორი მაგალითი არის ჩემთვის საკმარისი, რათა ვთქვა, რომ ჩემი დეპუტატად მოღვაწეობა არის ნაკლებ წარმატებული, ვიდრე ეს იყო მინისტრობისას.

- თუ არ ვცდები, უპარტიო ბრძანდებით...

- დიახ, არც ერთი პარტიის წევრი არ ვარ.

- თუმცა, თავის დროზე „მოქალაქეთა კავშირის“ წევრი იყავით...

- „მოქალაქეთა კავშირის“ წევრობაც საინტერესოა! ბატონ ზურაბ ჟვანიას თანხმობით მომზადდა ეკონომიკური პროგრამა 1995 წლის არჩევნებისათვის და ეს პროგრამა ძირითადად ჩემი დაწერილი იყო. მართალია, მერე ამ პროგრამას დაემატა პოპულისტური ფრაზა – „მილიონი სამუშაო ადგილი“, რომელთანაც მე არანაირი კავშირი არ მქონდა, მაგრამ რადგან ტექსტი ჩემი დაწერილი იყო, ამ მილიონი სამუშაო ადგილის ცოდვა ჩემზეც განაწილდა და ასე აღმოჩნდა მე „მოქალაქეთა კავშირის“ შემადგენლობაში. თუმცა, როგორც კი მინისტრი აღარ ვიყავი, არც არავის, მათ შორის ზურაბ ჟვანიასაც და „მოქალაქეთა კავშირის“ სხვა ლიდერებსაც არ გახსენებია, ლალო პაპავა იყო თუ არა „მოქალაქეთა კავშირში“. ვერც იმას გეტყვით, როდის შემიყვანეს და ვერც იმას, როდის გამომიყვანეს.

ბატონ ზურაბ ჟვანიას ღიდ პატივს ვცემდი და მის ზსოვნას პატივს მივავებ, მაგრამ რაღაცებზე რომ არ ვილაპარაკო, არ შემიძლია. ჩემსა და ზურაბ ჟვანიას შორის მართლაც კარგი ურთიერთობა იყო, განსაკუთრებით, 90-იანი წლების შუა პერიოდში. ჩვენი ურთიერთობა ცოტა დაიძაბა 2000 წელს, როდესაც ჩემი და შევარდნაძის გზები გაიყო; ჩვენი შეხვედრები საერთოდ შეწყდა – ის მეორე კაცი იყო ქვეყანაში, პარლამენტის თავმჯდომარე და ვინ იყო მისთვის მაშინ ლალო პაპავა?! ყოფილი მინისტრი მხოლოდ. მერე განახლდა ჩვენს შორის ურთიერთობა, როცა ამერიკელებმა მიმიწვიეს სამუშაოდ, მანამდე ჟვანია აღარც კი მცნობდა.

- თქვენ პარლამენტში „უმრავლესობის“ წევრი ბრძანდებით. თუ ესწრებით უმრავლესობის სხდომებს?

- ადრე უფრო ხშირად ვესწრებოდი და ხანდახან ახლაც ვესწრები. უმრავლესობის სხდომებზე დასწრებას რეგლამენტი არ არეგულირებს; იმიტომ როცა მიმანია, რომ ჩემთვის საინტერესო საკითხი განიხილება, მაგალითად, ბიუჯეტის თემა გადის, ვცდილობ, რომ დავესწრო. აი, ბოლოს, როცა მთავრობის ახალი შემადგენლობის განხილვა იყო, მე არ მიმიღია კენჭისყრაში მონაწილეობა, ავადმყოფობის გამო საერთოდ არ ვყოფილვარ პარლამენტში, მაგრამ რომც ვყოფილიყავი, ხმას ნამდვილად არ მივცემდი. ნოღაიდელის მთავრობას პირველად როცა ეყარა კენჭი, მაშინ მივეცი ხმა; ეს იყო 2005 წლის დასაწყისში, მაგრამ როდესაც შემდეგში იყო მისი კენჭისყრა (2006 წლის ივლისში), პარლამენტის იმ სხდომას შეგნებულად არ დავესწარი, რომ არ მიმეცა ხმა, იმიტომ, რომ რასაც ეს მთავრობა აკეთებს, ჩემთვის ძალიან ბევრი რამე მიუღებელია.

იმასაც გეტყვით, რომ „უმრავლესობაში“ ძალიან ბევრ ღირსეულ ადამიანს ვხედავ. მათ შორის არიან ისეთებიც, ვისთვისაც ალბათ მოსაწონი არ ვარ, ისევე, როგორც ისინი მე არ მომწონს, თუმცა ჩვენ ერთმანეთთან ზრდილობიან ურთიერთობებს ვინარჩუნებთ. მე ძალიან ვაფასებ იმ თავისუფლებას, რა თავისუფლებაც მაქვს უმრავლესობაში; ანუ კენჭისყრის დროს ჩემი შეხედულებით ვიღებ გადაწყვეტილებას – რას დავუჭირო მხარი, რას არა. ჩემდა საბედნიეროდ, არავისგან არანაირ შენიშვნას არ ვიღებ, თორემ შენიშვნა რომ მიმელო, ჩვენი გზები გაიყრებოდა და ფრაქციას დავტოვებდი. მაგალითად, გირგვლიანის საკითხზე ოპოზიცია საგამომიებო კომისიის შექმნას ითხოვდა, რასაც მხარი დავუჭირე. ეს „უმრავლესობის“ ინტერესებს ეწინააღმდეგებოდა, მაგრამ არავისგან არანაირი საყვედური არ მიმიღია. ასევე, როდესაც პარლამენტში იხილებოდა საკითხი სასამართლო დარბაზიდან ტელეკამერების გაყვანის შესახებ, მე ამ კანონს „წინააღმდეგი“ მივეცი, იმიტომ რომ ჩემთვის ერთი და იგივე თემა იყო: რა გირგვლიანის საკითხი და რა ტელეკამერების იქ ყოფნა. ჩემთვის არავის არაფერი არ უთქვამს.

- ასეთი დაშვება მხოლოდ თქვენი პიროვნების მიმართ ხდება, თუ საერთოდ არის ასეთი დემოკრატია „უმრავლესობაში“?

- ამაზე პასუხს ნამდვილად ვერ გეტყვით, რადგან არ ვიცი, სხვა დეპუტატების მიმართ როგორ არის. მე შემიძლია ვთქვა მხოლოდ ჩემთან დაკავშირებით. ხანდახან ნაცნობები მეკითხებიან: კი, მაგრამ ამას რომ აკეთებ (ან ჩემს ინტერვიუებს რომ კითხულობენ), არაფერს გეუბნებიან? მე ვპასუხობ: – არა, არ მეუბნებიან არაფერს და მე ამას ვაფასებ, ე.ი. ისინი, გარკვეულწილად, პატივს მცემენ. საერთოდ, ვცდილობ პარლამენტში მხოლოდ ისეთ საკითხებზე გამოვიდე, რომელშიც თავს პროფესიონალად მივიჩნევ, ანუ ვცდილობ უფრო ეკონომიკურ საკითხებზე ვისაუბრო. როდესაც თავისუფალ ზონებზე იყო მსჯელობა და კამათი, მე გამოვედი, ჩემი პოზიცია დავაფიქსირე კიდევაც და

წინააღმდეგიც მივეცი ხმა. ბოლოს რომ იყო საქართველოს ბიუჯეტში ცვლილებები, როცა ხარჯები 435 მლნ-ზე მეტით გაიზარდა, მე „წინააღმდეგი“ მივეცი და ვთქვი კიდევაც, რატომ მივეცი „წინააღმდეგი“.

ამავე დროს, აღვნიშნავ, რომ სრულად ვიზიარებ ჩვენი ხელისუფლების კურსს, რომ ქვეყანა შევიდეს ნატო-ში, ქვეყანას ჰქონდეს ევროპული ორიენტაცია. ჩემსა და სახელისუფლებო სტრუქტურებს, „უმრავლესობის“ წევრებს შორის განსხვავება არის არა ვექტორთან მიმართებაში, არამედ ამ ვექტორის რეალიზაციის მიმართულებით გადაღებულ ცალკეულ ნაბიჯებთან მიმართებაში, რომლებიც ჩემთვის აბსოლუტურად მიუღებელია. ეს ცალკეული ნაბიჯები, ჩემი აზრით, ჩვენ ნატო-სთან და ევროკავშირთან კი არ გვაახლოვებს, არამედ უფრო გვაშორებს. მაგრამ ყველაზე მთავარია ის, თუ საით უნდა მიდიოდეს საქართველო. ჩემთვის პრინციპულად მნიშვნელოვანია საქართველოს დასავლური, ევროპული ორიენტაცია და ნატო-ში გაწევრიანება.

- რამდენად გამართლებულად მიგაჩნიათ სამთავრობო კარუსელის ამდენჯერ დატრიალება და განსაკუთრებით ეკონომიკის მინისტრის ასეთი ხშირი ცვლა?

- დღეს ეკონომიკის მინისტრი ვინ იქნება, ამას მნიშვნელობა არა აქვს. დავიწყეთ იმით, რომ ჩვენ ეკონომიკის სამინისტრო არა გვაქვს არა მარტო იმიტომ, რომ მას სახელად ჰქვია ეკონომიკური განვითარების სამინისტრო, არამედ იმიტომაც, რომ ეს არის სახელმწიფო ქონების ყიდვა-გაყიდვის, უფრო სწორედ – ჩამორთმევა-გაყიდვის სამინისტრო. რაც შეეხება კარუსელს, ამაზე ერთ-ერთ ჩემს საგაზეთო ინტერვიუში ასეთი საბავშვო გამოცანა გავიხსენე: „მიდის, მოდის, ადგილზე დგას. რა არის? კარები.“ უფრო სრულყოფილი იქნება: „მიდის, მოდის, ადგილზე დგას. რა არის? ჩვენი მთავრობის კარუსელი.“ კარგად გამიგეთ, ადგილზე დგომაში სულაც არ ვგულისხმობ მხოლოდ ნეგატიურს! არ მინდა ისე გამოვიდეს, რომ ჩვენს მთავრობას მხოლოდ ვლანძღავ. პოზიტიური ძალიან ბევრი გვაქვს. მკითხველს შევასხენებ, რომ „ვარდების რევოლუციამდე“ ქვეყანაში იყო საბიუჯეტო კრიზისი, თვეობით გაუცემელი ხელფასები და პენსიები; დღეს კი ლამის გაოთხმაგდა საგადასახადო შემოსავლები, ბიუჯეტში ფანტასტიკური ზრდა არის და რაც მთავარია, ხელფასები და პენსიები დროზე გაიცემა. მე ვერ დავუკარგავ მთავრობას იმასაც, რომ აშენებს გზებს, რაც ასევე ძალიან მნიშვნელოვანია. ცოტა ზედმეტ შადრევნებს აშენებს და არის გატაცებული ბავშვების გართობით, მაგრამ, მთლიანობაში, ეს ძალიან დიდი პოზიტივია. თვითონ თბილისის იერსაზე შეიცვალა, იცვლება ჩვენი ქალაქი, უფრო მეტად განათებულია და რაც მთავარია, ენერგეტიკული კრიზისი დაძლეულია, – როგორ შეიძლება ამაზე თვალის დახუჭვა! იმიტომ ვამბობ, რომ ეს კარუსელი მიდის, მოდის, ადგილზე დგას, ანუ ადგილზე დგას იმ თვალსაზრისითაც, რომ რაც კარგია, ეს გაგრძელდება; მაგრამ ადგილზე დგას იმ თვალსაზრისითაც, რომ რაც ცუდია, ისიც გრძელდება: ადამიანის უფლებების დარღვევა, საკუთრების უფლების დარღვევა, ესეც გაგრძელდება! ამიტომაც: მიდი-მოდის, იქვე დგას!

- მარეგულირებელი კომისიების საჭიროებაზე რას ფიქრობთ?

- მარეგულირებელი კომისიების ინსტიტუტი მსოფლიოს ბევრ ქვეყანაში არსებობს. ჩემი პოზიცია იყო ასეთი, რომ ეს ინსტიტუტი არ იყო აუცილებელი, მთავარი იყო, რომ მთავრობაში ყოფილიყო პოლიტიკურად მწიფე და პროფესიონალი ხალხი, ვინც რეგულირების სფეროს მიხედვად; მაგრამ მაშინ გარკვეულმა ძალებმა გაიტანეს მარეგულირებელი კომისიების შექმნა. ეს იყო პროექტი, რომელსაც „აწვებოდნენ“ USAID და მსოფლიო ბანკი, რომელიც მოითხოვდა რეფორმას. ზურაბ ციტიშვილი, პიროვნება, რომელსაც მე ძალიან დიდ პატივს ვცემ, მაშინ დარგობრივი ეკონომიკის თავმჯდომარე გახლდათ; იგი აქტიურად ჩაერთო ამ საქმეში, შეისწავლა ეს საკითხი მაღალპროფესიულ დონეზე და ის პრაქტიკულად ერთადერთი პროფესიონალი იყო პარლამენტში, ვინც ამ საკითხის განხორციელებას სათავეში ედგა და წარმატებით განახორციელა კიდევ. სამწუხაროა, რომ მან დეპუტატობა უკვე დატოვა. დღეს კი, როცა მარეგულირებელი კომისიების ინსტიტუტები არსებობს, მე უკვე მათი გაუქმების წინააღმდეგი ვარ. შეიძლებოდა ისინი არც შეგვექმნა; მაგრამ რაკი შეიქმნა, დღეს პირიქით, უნდა ვიფიქროთ იმაზე, როგორ გავაუმჯობესოთ მათი საქმიანობა, როგორ გავზადოთ ის მართლა დამოუკიდებელი და თუ რომელიმე მარეგულირებელი კომისია რომელიმე საქონელზე (ვთქვათ, ელექტროენერჯიაზე ან გაზზე) ფასის გაზრდის გადაწყვეტილებას იღებს, ყველამ უნდა ვიცოდეთ, რომ ეს არის არა მთავრობის, არა პრეზიდენტის, არა პარლამენტის, არა პოლიტიკური ინსტიტუტების, არამედ აპოლიტიკური მარეგულირებელი ორგანოს პრობლემა. ეს კულტურა, მე მგონი, თანდათანობით ინერგება ქვეყანაში, რაც მისასალმებელია და მიმაჩნია, რომ მარეგულირებელ ინსტიტუტებს დღეს არა გაუქმება, არამედ კიდევ უფრო გამყარება სჭირდება.

- ჩვენი საუბრის განმავლობაში თქვენ ახსენეთ საერთაშორისო ინსტიტუტები, რომლებიც ჩვენს ქვეყანას გარკვეულ რეკომენდაციებს აძლევენ ხოლმე. ასევე, ჩვენს პრეზიდენტებს ჰყავთ ხოლმე მრჩეველები. სააკაშილის ახლა ჰყავს მარტ ლაარი, შეგარდნაძეს ლეშეკ ბალცეროვიჩი ჰყავდა, იყვნენ ადგილობრივებიც, მაგალითად თემურ ბასილია იყო პრეზიდენტის მრჩეველი. ახლა პრეზიდენტთან აპირებენ ეკონომიკურ მრჩეველთა საბჭოს შექმნას...

**ლადო პაპაია
ეკონომიკის დარგში
ნობელის პრემიის
ლაურეატთან,
სტენფორდის
უნივერსიტეტის
პროფესორ კენეტ
ეროსთან ერთად**

– თემურ ბასილია ჩემი მეგობარია და მას ასევე როგორც პროფესიონალს დიდ პატივს ვცემ... რაც შეეხება ეკონომიკურ საბჭოს, ის არ არის შესაქმნელი, რადგანაც უკვე არსებობს! 2005 წლის დასაწყისში ამ საბჭოს შექმნის ინიციატივით მივმართე პრეზიდენტ სააკაშვილს, მან მხარი დაამჭირა და ეკონომიკური საბჭო შექმნა, რომელიც 9 წევრისაგან შედგება. მასში შესულია საქართველოს 9 ცნობილი ეკონომისტი. თვითონ პრეზიდენტი სააკაშვილი არის საბჭოს თავმჯდომარე. საბჭოს აქვს თავისი დებულება. როცა მე შევხვდი ბატონ მიხეილს 2005 წლის იანვარში, მან მითხრა კიდევ, რომ ეს საბჭო უნდა შეკრებილიყო სულ ცოტა თვეში ორჯერ მაინც. საბჭო პირველად შეიკრიბა 2005 წლის მარტის შუა რიცხვებში. სამწუხაროდ, ეს იყო პირველი და უკანასკნელი შეხვედრა.

– რატომ? საბჭომ არ იმუშავა თუ ხელისუფლებას არ აინტერესებს ცნობილ მეცნიერთა მოსაზრებები და რჩევები?

– საბჭოს დებულებით განსაზღვრულია, რომ საბჭოს მოწვევის ინიციატორი არის ქვეყნის პრეზიდენტი და როცა ის მიიხრევა საჭიროდ, მაშინ უნდა მოიწვიოს. მაგრამ, ალბათ, როცა პრეზიდენტს ჰყავს სამთავრობო „დინოზავრი“, სხვა ეკონომისტები მისთვის ისეთი „წერილები“ არიან, რომ არ სჭირდება. ახლა, უბრალოდ, ვხუმრობ. ქუთაისში ყოფნისას მან ბენდუქიძეს დინოზავრი უწოდა: „სათაფლიაში ადგილი არის, ფეხი დაადგი და შენი ნაკვალევიც დარჩებაო“. თუმცა ბენდუქიძემ „ნაკვალევი“ საქართველოში ბევრ სფეროში დატოვა და მომავალში დიდი ჯაფა იქნება საჭირო მათი გამოსწორებისათვის...

– რამდენად უსმენს და უჯერებს ჩვენი ხელისუფლება უცხოელ თუ ადგილობრივ მრჩეველთა რჩევებს?

– ლეშეკ ბალცეროვიჩი როცა პრეზიდენტ შევარდნაძის მრჩეველი იყო, მან და მისმა გუნდმა წინადადებების ძალიან მნიშვნელოვანი პაკეტი მოამზადეს. მაგრამ მაშინ ეს წინადადებები გრიფით „საიდუმლო“ შედიოდა პირდაპირ პრეზიდენტთან, ინფორმაცია გარეთ არ გამოდიოდა. ხანდახან რაიმე გამოჟონავდა ხოლმე ჟურნალისტებიდან. არასრულად, მაგრამ გარკვეულწილად ჩემამდეც აღწევდა ეს ინფორმაცია – ზოგი ჟურნალისტების დახმარებით და ზოგიც თვითონ პოლონელი ექსპერტების მეშვეობით, რომლებიც ჩემი, როგორც ეკონომისტის კოლეგები იყვნენ და ჩვენ პროფესიონალური თვალსაზრისით ვთანამშრომლობდით. ბალცეროვიჩის დროს მომზადებული ყველა წინადადება-რეკომენდაცია იყო მაღალპროფესიული, თუმცა, საზოგადოებისთვის ცნობილი არ იყო. სამწუხაროდ, ეს წინადადებები მხოლოდ ქაღალდზე იწერებოდა და მათ მთავრობა არანაირად არ ითვალისწინებდა.

რაც შეეხება მარტ ლაარს, რა ფორმატში მუშაობს იგი საქართველოს პრეზიდენტთან, ნამდვილად არ ვიცი. მე მარტ ლაარისთვის მომიხმენია, დავესწარი ერთ-ერთ მის საჯარო ლექციას; საკმაოდ მაღალპროფესიონალია როგორც სახელმწიფო მოხელე, განათლებით ისტორიკოსი და აქვს საკმაოდ ლიბერალური შეხედულებები, რომლებიც ემთხვევა ჩემს შეხედულებებს და თანაც არის ძალიან პროდასავლური; მაგრამ რა ფორმატში მუშაობს, რამდენად კომპეტენტურია ის ეკონომიკაში და რა ფორმით აძლევს ამ რჩევებს (ეს არის ქაღალდზე გადატანილი თუ პირად საუბრებში, ეს არის შეხვედრები უშუალოდ პრეზიდენტთან თუ მის მინისტრებთან), ამის შესახებ მე ინფორმაცია არ

გამაჩნია, ამიტომ ვერანაირ კომენტარს ვერ გავაკეთებ. მაგრამ კიდევ ერთხელ ვადასტურებ, რომ მარტ ლარი არის მართლაც მაღალკვალიფიციური პროფესიონალი სახელმწიფო მართვის სფეროში, პროდასავლური ორიენტაციის, ლიბერალური შეხედულებების.

- რაც შეეხება საგალუტო ფონდს? ჩვენ გვახსოვს საგალუტო ფონდის უმწვავესი შეფასებები, მისი მემორანდუმები. ახლა რაღაც არ ჩანს მისი პოზიცია...

- უკვე კარგა ხანია, მსოფლიო საფინანსო წესრიგიდან გამომდინარე, საერთაშორისო საგალუტო ფონდი არის წამყვანი საფინანსო ინსტიტუტი და მასთან თანამშრომლობას ძალიან დიდი მნიშვნელობა აქვს. იგივე ლარის შემოღებასა და პურის ბაზრის ლიბერალიზაციაში ლომის წილი იყო საგალუტო ფონდის. მაგრამ 90-იანი წლების ბოლოს სამხრეთ-აღმოსავლეთ აზიაში, შემდეგ რუსეთში, მერე ბრაზილიაში განვითარებულმა საფინანსო კრიზისებმა (გახსოვთ, მაშინ აფეთქდა ყველაფერი საფინანსო-საბანკო სექტორში) გამოიწვია საგალუტო ფონდის ხელმძღვანელობის შეცვლა და საგალუტო ფონდის ავტორიტეტის დაკნინება მთელ მსოფლიოში, იმიტომ რომ საგალუტო ფონდს გამოეპარა ამხელა კრიზისები. მიუხედავად ამისა, საგალუტო ფონდი, იმის გამო, რომ საქართველოში მუდმივი სეკვესტრი იყო, რაღაც ავტორიტეტს ინარჩუნებდა. შეგახსენებთ, რომ 2003 წელს საგალუტო ფონდმა შეაჩერა კიდევაც პროგრამები საქართველოს მთავრობასთან, რადგან შევარდნაძის მთავრობა ამ დროს იყო აბსოლუტურად უუნარო საქმე ეკეთებინა და სწორედ ეს იყო ერთ-ერთი მიზეზი, რამაც დააჩქარა შევარდნაძის ხელისუფლების რევოლუციური გზით შეცვლა.

მას მერე, რაც რევოლუცია მოხდა, საქართველომ საგადასახადო შემოსავლების მობილიზებაში დიდ წარმატებებს მიაღწია და ეს განხორციელდა მხოლოდ და მხოლოდ იმიტომ, რომ ახალ, პოსტრევოლუციურ მთავრობას ჰქონდა პოლიტიკური ნება დაემყარებინა საფინანსო წესრიგი ქვეყანაში. მან ეს მოახერხა, გაზარდა საგადასახადო შემოსავლები და რადგანაც ის ზრდიდა ამ შემოსავლებს, საგალუტო ფონდს სულ უფრო ნაკლები პრეტენზიები ჰქონდა. მიუხედავად ამისა, ერთი პერიოდი გართულდა ურთიერთობა საგალუტო ფონდსა და საქართველოს მთავრობას შორის. ეს იყო 2005 წლის გაზაფხულზე. მაშინ უკვე **რამდენიმე თვის დანიშნულმა ახალმა პრემიერ-მინისტრმა ზურაბ ნოღაიდელმა საგალუტო ფონდს მოსთხოვა, რომ შეცვლილიყო საგალუტო ფონდის მისიის ხელმძღვანელი. საქართველოში და საგალუტო ფონდის პრაქტიკაში საკმაოდ იშვიათი რამ მოხდა - მათ გაიწვიეს მისიის ხელმძღვანელი!** ჩამოვიდა ახალი ხელმძღვანელი, რომელსაც, რა თქმა უნდა, უკვე ფრთები ჰქონდა შეკვეცილი, რადგანაც დადგა იმ საფრთხის წინაშე, რომ თუ საქართველოს მთავრობა მოისურვებდა, კარიერას მასაც გაუფუჭებდნენ. ამიტომ უნდა გვახსოვდეს, რომ საგალუტო ფონდში მუშაობენ ჩვეულებრივი ადამიანები, რომლებსაც საკუთარი ბიუროკრატიული კარიერის ინტერესები აქვთ. ისინი არიან საერთაშორისო დონის ბიუროკრატები, მაღალკვალიფიციური, მაგრამ არავინ არაა დაინტერესებული, რომ მაინცდამაინც საქართველოში გაიფუჭოს თავისი კარიერა.

ასე რომ, დღეს საგალუტო ფონდი ძალიან უსუსურ მდგომარეობაშია და პრაქტიკულად, არის მხოლოდ და მხოლოდ მთავრობის აუდიტორი, თანაც, ძალიან „რბილი“ აუდიტორი.

- რამდენად გამართლებულად მიგაჩნიათ ფინანსთა მინისტრის გადაყვანა ეროვნული ბანკის საბჭოს წევრად თუ ეროვნული ბანკის პრეზიდენტად?

- როდესაც ალექსიშვილის კანდიდატურა დადგა პარლამენტში, მე მას მხარი დავუჭირე და გეტყვით, რატომ. როცა ვუკვირდები მთელ რიგ სამთავრობო ცვლილებებს, გული მისკდება ხოლმე, ისეთი ხალხი ინიშნება! ყველაზე მეტად გული მისკდება იმის გამო, რომ მოდის აბსოლუტურად არაპროფესიონალი ხალხი. რაც შეეხება ლექსო ალექსიშვილს, მართალია ის ჩემი სტუდენტი არ ყოფილა, მაგრამ ეს ახალგაზრდა კაცი, პრაქტიკულად, ჩემს თვალწინ არის გაზრდილი. მასსოვს ის როგორ იყო ახალგაზრდა ეკონომისტთა ასოციაციაში, როგორ წავიდა მერე საზღვარგარეთ სასწავლებლად, როგორ გახდა ეკონომიკის მინისტრი, მანამდე პარლამენტის აპარატში მუშაობდა, გახდა ფინანსთა მინისტრის მოადგილე, ეკონომიკის მინისტრი, ფინანსთა მინისტრი და ეს პიროვნება პროფესიულად აშკარად გაიზარდა. ლექსო ალექსიშვილი იზრდება და რატომ უნდა გამოვირიცხოთ, რომ ეროვნული ბანკის პრეზიდენტის პოსტზე (თუკი იგი დაინიშნა პრეზიდენტად) კიდევ უფრო მეტად არ გაიზრდება?! „ეროვნული ბანკის შესახებ“ კანონი აძლევს ეროვნული ბანკის პრეზიდენტს სრულ დამოუკიდებლობას მთავრობისაგან და თუ თავის დროზე ნოღაიდელმა მოახერხა პროფესიული გაზრდა, ალექსიშვილი რატომ არ გაიზრდება?!

იმავედროულად, ისიც უნდა ითქვას, რომ სულაც არ არის გადაწყვეტილი, რომ ალექსიშვილი იქნება ეროვნული ბანკის პრეზიდენტი. ერთ-ერთი რეალური კანდიდატი როგორც პროფესიული, ისე პოლიტიკური თვალსაზრისით არის ირაკლი კოვზანაძე. არის სხვა სერიოზული კანდიდატებიც, თუმცა მათზე საუბარი, სამწუხაროდ, დღეს არავის ინტერესში არ არის...

- რაც შეეხება ყოფილ თავდაცვის მინისტრს ირაკლი ოქრუაშვილს, თქვენ მას პიროვნულად რამდენად კარგად იცნობდით და რამდენად მოსალოდნელი იყო ის ნაბიჯი, რაც მან ბოლოხანს გადადგა?

- ირაკლი ოქრუაშვილს მხოლოდ მაშინ შევხვედრივარ, როდესაც ის იყო იუსტიციის მინისტრის მოადგილე და მე ვიყავი პრეზიდენტის საპარლამენტო მდივნის მოადგილე; მაშინ რა კანონებიც გამოდიოდა, ყოველთვის მოყვებოდა იუსტიციის სამინისტროს წარმომადგენელი და იმდროინდელი იუსტიციის მინისტრი მიხეილ სააკაშვილი ხშირად აგზავნიდა პარლამენტში სწორედ ირაკლი ოქრუაშვილს. მე, ჩემი სამსახურეობრივი მოვალეობით, მიწვევა პარლამენტში მასთან შეხვედრები, თუმცა, ჩვენი შეხვედრები ხშირი მაინც არ ყოფილა და რამდენიმე წუთით იფარგლებოდა. ამის მერე მე მასთან არანაირი კონტაქტი არ მქონია არც რეკოლუციამდე, არც რეკოლუციის შემდეგ, იმიტომ რომ საპარლამენტო მდივნის თანამდებობა დატოვებ 2001 წლის ივნისში, ხოლო მოგვიანებით მიხეილ სააკაშვილიც გადადგა და ასევე თანამდებობა დატოვა ოქრუაშვილმაც, როგორც მისმა მოადგილემ. რაც შეეხება იმას, რაც მოხდა, **პირველი ის გამიკვირდა (თუმცა არ დაგიმალავთ, გამიხარდა კიდევ), როდესაც ირაკლი ოქრუაშვილმა ეკონომიკური განვითარების მინისტრობაზე თქვა უარი.**

- რატომ გააკვირდათ?

- იმიტომ, რომ არ მეგონა, თუ ის მთავრობას დატოვებდა; მაგრამ ჩემთვის ასევე მოულოდნელი იყო მისთვის ეკონომიკის მინისტრის თანამდებობის შეთავაზება, იმიტომ რომ კაცი ეკონომიკიდან ძალიან შორს იყო (თუმცა, მანამდე თავდაცვის მინისტრს პრეზიდენტმა დაავალა ღვინის გაყიდვა საზღვარგარეთ, რაც თავისთავად კურიოზული დავალება იყო თავდაცვის მინისტრისადმი). ოქრუაშვილმა გამოიჩინა პრინციპულობა და არ დარჩა მთავრობაში. შეიძლება მაშინ დადებითადაც აღქმულიყო, რომ კაცმა, რომელსაც ეკონომიკა თავის სფეროდ არ მიაჩნდა, მის მინისტრობაზე თქვა უარი. ხოლო რაც შეეხება იმას, რომ ოქრუაშვილი ადრე თუ გვიან პოლიტიკურ სარბიელზე კვლავ გამოვიდოდა, ეს მოლოდინები საზოგადოებაში დიდი ხანია არსებობდა. ყველა ადამიანი თავისუფალია და შეუძლია გააკეთოს განცხადება, რასაც საჭიროდ ჩათვლის. ყოველ შემთხვევაში, მთელი პრობლემა იმაში გახლავთ, რომ არის საკითხები, რომლებიც საზოგადოებამ პირველად გაიგო, ეს ეხება უწინარეს ყოვლისა თემას, რომელიც ბადრი პატარკაციშვილთან არის დაკავშირებული; ხოლო სხვა დანარჩენზე ყოველთვის იყო საუბარი ქართულ საზოგადოებაში, არა მარტო ჭორაობის დონეზე. ქართულ მედიაში არაერთი წერილი გამოქვეყნდა, რომელიც ზურაბ ჟვანიას ტრაგედიას შეეხებოდა; არაერთი სატელევიზიო გადაცემა და პუბლიკაცია მიემდგვნა ვალერი გელაშვილის ცემის ფაქტს და რა ვიცი... ოქრუაშვილს, პრაქტიკულად, იქ გარდა პატარკაციშვილის თემისა, არაფერი ახალი არ უთქვამს. უბრალოდ, საზოგადოებაზე ეფექტი იქონია იმან, რომ ყოველივე ეს მოისმინა იმ პირისაგან, რომელიც ხელისუფლებაში იყო.

- მაგრამ რამდენად სარწმუნოდ უნდა მივიდეთ მისი ეს განცხადებები? ერთია, როცა ხმები დადიოდა და მეორეა, როდესაც მთავრობის ყოფილი წევრი აკეთებს ასე დამაჯერებლად განცხადებას...

- დამაჯერებლობა იმაში კი არ არის, ვინ უფრო რიხიანად იტყვის! დამაჯერებლობა არის იმაში, თუ რამდენად ჯდება იმ კონტექსტში, რაც მთავრობას აქამდე გაუკეთებია. ის, რომ აჭარაში დაინგრა ეკლესია და იმას რომ ადგილობრივი ჩინოვნიკი ვერ დაანგრევდა, ხომ ფაქტია! ოქრუაშვილმა ამაზე ბოკერიას დაადო ხელი, მაგრამ სინამდვილეში ბოკერიაა თუ ვინმე სხვა, ამით არაფერი იცვლება; აშკარაა, რომ თუ არა თბილისიდან თანხმობა ან მითითება, იქ მშენებარე ეკლესია არ დაინგროდა; იქ ადგილობრივი გამგებელი, როგორი „ვაჟაკიც“ არ უნდა იყოს, ამას ვერ გააკეთებდა.

როდესაც ვიცით, რომ ბოლომდე არ გახსნილა გირგვლიანისა და რობაქიძის მკვლელობების საქმეები; როცა ვხედავთ, რომ ჟვანიას სიკვდილთან დაკავშირებით გამოძიება საერთოდ არ მიმდინარეობს, თითქოს ეს უკვე აღარავის არ აინტერესებს, მივიწყებულია, აბსოლუტურად ყველაფერი დახურულია; როცა ვიცით, რაც მოუვიდა გელაშვილს, აი, ამის ფონზე, რა თქმა უნდა, იბადება ასეთი ეჭვი: კი, მაგრამ რატომაც არა! თუ ეს მოხდა, სხვა რამ რატომ არის გამორიცხული?!

ახლა, მეორე მომენტი, როგორ არის საზოგადოება განწყობილი, დაიჯეროს ეს თუ არ დაიჯეროს. სამწუხაროდ, ამ ბოლო პერიოდში იმდენი ხალხია განაწყენებული მთავრობასა და ხელისუფლების სხვადასხვა წარმომადგენელზე, იმდენად გამწარებულია, რომ ერთმა ჩემმა კარგმა ნაცნობმა კოლორიტულმა თბილისელმა კიდევაც მითხრა: **დღეს რომ ოქრუაშვილმა სულ ტყუილები ილაპარაკოს და ხელისუფლების წარმომადგენლებმა სულ სიმართლე, ხალხი ოქრუაშვილის ტყუილს უფრო დაიჯერებს, ვიდრე ხელისუფლების წარმომადგენლების სიმართლეს, იმიტომ რომ მათდამი ნდობა ნაკლები აქვს.** ჩემთვის, რაც ოქრუაშვილმა ტელეეთერში განაცხადა, ვერ ვიტყვი, რომ 100%-იანი სიმართლეა, მაგრამ უფრო მეტია ალბათობა, რომ ეს მართლაც ასე იყო, ვიდრე ის, რომ ეს ასე არ არის.

კიდევ უფრო დამაბნეველი აღმოჩნდა ოქრუაშვილის მიერ გაკეთებული აღიარებითი ჩვენება, რაც ასევე არ არის გამორიცხული, რომ რაღაც ნაწილში მართალიც იყოს...

- რას იტყვით ხელისუფლების მხრიდან ოქრუაშვილის მიმართ წაყენებულ პრეტენზიებსა და ბრალდებებზე, იგივე კორუფციასთან დაკავშირებით?

- კორუფცია - ეს საკმაოდ სერიოზული თემაა. რეკლუციის შემდეგ შეიქმნა არასაბიუჯეტო ფონდები, რომლებიც აბსოლუტურად ეწინააღმდეგება ნებისმიერ საღ აზრს და თავისთავად არის კორუფციული მექანიზმი. როდესაც არასაბიუჯეტო ფონდები შეიქმნა სხვადასხვა ძალოვან უწყებაში, ეს არ იყო ბიუჯეტის ნაწილი, ეს იყო ბანკებში გახსნილი ანგარიშები, სადაც ყოფილ ჩინოვნიკებს თავისუფლების საფასურად გარკვეული თანხების შეტანას აიძულებდნენ. ასე რომ, ყოფილ ჩინოვნიკებს ახდევინებდნენ ადრე მოპარულ თანხებს არა მარტო ბიუჯეტის სასარგებლოდ, არამედ ამ ძალოვან უწყებებში არსებულ არასაბიუჯეტო ფონდებშიც. შემდეგ, ერთი წრე რომ დამთავრდა და ფონდებში ფული შემოაკლდათ, მეორე წრეზე მიადგნენ ყოფილ ჩინოვნიკებს; უკვე იმდენი ვეღარ მოხადეს „ქაფი“, იმიტომ რომ უკვე მოხდილი იყო და ამის მერე მიადგნენ ბიზნესმენებს. აი, მხოლოდ ამის შემდეგ ამოიღო ხმა სავალუტო ფონდმა, რომ ეს ფონდები გაუქმებულიყო. მანამდე ღუშაია, იცით, რატომ? სავალუტო ფონდს მიაჩნდა, თუ ეს არასაბიუჯეტო ფონდები ხელს უწყობს კორუფციის წინააღმდეგ ბრძოლას, დაე, იყოს! ეს არის სავალუტო ფონდის ერთ-ერთი ყველაზე სერიოზული შეცდომა პოსტრეკლუციურ საქართველოში.

ყველაზე ბოლოს ასეთი არასაბიუჯეტო ფონდი 2006 წლის გაზაფხულზე დაიხურა სწორედ თავდაცვის სამინისტროში, რომელიც მის დახურვას ყველაზე დიდ წინააღმდეგობას უწევდა. მე არ ვიცი, ირაკლი ოქრუაშვილი პირადად რამდენად კორუმპირებული იყო თუ არა, მაგრამ ვიცი, რომ თავდაცვის სამინისტროშიც იყო ასეთი ფონდი და 2006 წლის მარტში ძლივს მოხერხდა მისი დახურვა.

- როგორ უნდა მოიქცეს მთავრობა, თუ ის ერთიანი გუნდია, მისი ყოფილი წევრის ბრალდებების შემდეგ?

- კარგი შეკითხვაა! როცა მთავრობის ყოფილი წევრი, გავლენიანი თავდაცვის მინისტრი აკეთებს ამისთანა განცხადებას, მაღალი პოლიტიკური კულტურის მქონე ქვეყანაში მთავრობა გადადგებოდა. ამ განცხადებების მერე მთელი მინისტრთა კაბინეტი უნდა გადადგარიყო და პრეზიდენტისათვის მიეცა შესაძლებლობა, თავიდან ჩამოეყალიბებინა მთავრობა.

- რას იტყვით, მართლაც ხომ არ არის შესაცვლელი ჩვენი ქვეყნის სახელმწიფოებრივი მოწყობა? იქნებ, უარი უნდა ვთქვათ პრეზიდენტის ინსტიტუტზე და დავუბრუნდეთ საპარლამენტო წყობას?

- არა, მე საპარლამენტო წყობის უშუალო მომხრე არა ვარ. მე მომხრე ვარ კონსტიტუციური მონარქიის (რედ. შენიშვნა - ეს ინტერვიუ ჩაწერილია საქართველოს კათალიკოს-პატრიარქის გამოსვლამდე ამ თემაზე). მე უკვე დაერწმუნდი ამაში, რომ ქართველ ხალხს სჭირდება მეფე, რომელიც იქნება გამაერთიანებელი საქართველოსი, რომელიც აუცილებლად უნდა იყოს ნამდვილი ბაგრატიონი; მეფე უნდა იყოს კარგი მაგალითი ყველასთვის და ქვეყნის მთლიანობის სიმბოლო, რომელსაც ქვეყნის მართვის არანაირი უფლებები არ ექნება და ქვეყანაში უნდა იყოს პარლამენტის მიერ არჩეული, დამტკიცებული პრემიერ-მინისტრი. ასეთი მოდელი (დაახლოებით, ბრიტანულ-იაპონური მოდელია) ბევრ ქვეყანაში გამოიყენება, სადაც პრემიერ-მინისტრი არის ქვეყნის ის მთავარი პირი, რომელიც ქვეყანას მართავს; ხოლო ქვეყნის სიმბოლო, სტაბილურობის გარანტი არის მონარქი.

თუმცა ერთ რამესაც შეგახსენებთ: როდესაც გამსახურდიას ებრძოდნენ ჩამოსაგდებად, მაშინ ყველა ყვიროდა, რომ საქართველოს არ სჭირდება პრეზიდენტი, საქართველოში უნდა იყოს საპარლამენტო რესპუბლიკა! მაგრამ როგორც კი ზვიად გამსახურდია გააგდეს საქართველოდან, ეს იმ წამსვე ყველამ დაივიწყა. მაშინ, გამასხოვრებათ, გამოდიოდნენ: როგორ, აფრიკის ქვეყნებს ჰყავთ პრეზიდენტები და საქართველოს როგორ შეიძლება რომ არ ჰყავდესო?! სხვა სიტყვებით, ოპოზიციის ლიდერებმა კვლავ დაიწყეს საპრეზიდენტო „გვირგვინის“ მოზომება თავის თავზე!

- გაისად საპარლამენტო არჩევნებში თუ აპირებთ მონაწილეობის მიღებას?

- ჩემი ცხოვრების 6 წელი შევწირე მინისტრობას, დეპუტატობის პერიოდი კი 4 წელზე მეტი გამოვა. 10 წელიწადზე მეტია, პოლიტიკაში ვარ. მე მგონი, საკმარისია...

- არაფერი გვითქვამს თქვენს პედაგოგიურ საქმიანობაზე; არადა, თქვენ ხომ პროფესიონალებს ზრდით,

უნივერსიტეტში მოღვაწეობთ...

– არა, რა მინდა ამ უნივერსიტეტში?! კარგად გამიგეთ! მაღლობელი ვარ ამ შეკითხვისთვის, იმიტომ რომ ჩემთვის ერთ-ერთი ცხოვრებისეული სფერო გახლავთ სტუდენტებთან მუშაობა. ძალიან მიყვარს ახალგაზრდები და არც ახალგაზრდებიდან ვუჩიოდი უყურადღებობას ან გულგრილობას. ეს აუდიტორია ჩემთვის ყოველთვის მნიშვნელოვანი იყო. სხვადასხვა წლებში სხვადასხვა უმაღლეს სასწავლებლებში ვასწავლიდი. განსაკუთრებული სითბოთი ვარ თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტისადმი, რომელიც თავად დავამთავრე და რომელშიც მერე გარკვეული პერიოდი ვასწავლიდი, ერთი პერიოდი კათედრის გამგეც გახლდით; ასევე ვასწავლიდი სხვა უმაღლეს სასწავლებლებში – გავიხსენებ ჩემს პედაგოგიურ პრაქტიკას „იესუმში“, „ჯიპაში“. მაგრამ დღეს არსად ვასწავლი. 2005 წელს დავწერე განცხადება და უნივერსიტეტიდან წამოვედი, კათედრა დავტოვე (მაშინ რუსუდან ლორთქიფანიძე იყო რექტორი). **ეს გადაწყვეტილება მივიღე მაშინ, როდესაც მივხვდი, რომ უნივერსიტეტის ნგრევა დაწყებული იყო და მე ვერ შევაჩერებდი; მაგრამ ამავდროულად, ამ ნგრევაში მონაწილეობა ნამდვილად არ მინდოდა.**

დღეს მე არსად ვასწავლი. მაქვს მხოლოდ მცირედი საათები – საქართველოს სტრატეგიისა და საერთაშორისო ურთიერთობათა კვლევის ფონდში, სადაც მე ვმუშაობ. აქ ხანდახან სხვადასხვა პროექტებში მიხდება ახალგაზრდებთან შეხვედრა, ლექციის წაკითხვა. ყოველთვის მაქვს ახალგაზრდებთან შეხვედრის სურვილი, მაგრამ დღეს ჩემთვის ძალიან ბევრი რამ არის მიუღებელი, განსაკუთრებით ის, რაც ხდება თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში. ზოგადი ნათქვამი რომ არ იყოს, მოკლედ ვიტყვი, რომ 2006 წლის ზაფხულში ჩატარდა აბსოლუტურად უკანონო არჩევნები, კონკურსები. კანონის მიხედვით, უნდა მომხდარიყო პროფესორ-მასწავლებლების ახალ საშტატო განრიგზე გადაყვანა, მაგრამ ჩატარეს უკანონო კონკურსები, ხოლო ამ უკანონო კონკურსით ვინც ვერ გახდა უნივერსიტეტის თანამშრომელი, იქიდან დანიშნეს დეკანიც და დეკანის მოადგილეც!

მე ვმუშაობ მეცნიერების ძალიან საინტერესო სფეროში; მაქვს ძალიან კარგი საერთაშორისო კონტაქტები. ალბათ, ვინმეს დასჭირდება, რომ კვლავ დავუბრუნდე უმაღლეს სკოლას და ვასწავლო ახალგაზრდა თაობას. მეც გარკვეულწილად მენატრება, მაგრამ ეს ჩემთვის მისაღები უნდა იყოს!

საერთოდ, სტუდენტობაზეც მინდა ვთქვა. ჩვენ, საქართველოს, ყოველთვის გამორჩეული სტუდენტობა გვყავდა. დღეს, ცოტა არ იყოს, დაკნინებულია. თებერვალში გახლდით ერთ-ერთ კონფერენციაზე ამერიკის შეერთებულ შტატებში და „ლანჩის“ დროს მეკითხებოდნენ, რა ხდება საქართველოში. ჩვენს წარმატებებზეც ველაპარაკე; რა თქმა უნდა, ჩვენს სირთულეებზეც ვუთხარი, ნაკლოვანებებზეც და როცა ამ ნაკლოვანებებს ვყვებოდი (განსაკუთრებით – ადამიანის უფლებების დარღვევას და საკუთრების უფლების დარღვევას), ერთ-ერთმა ამერიკელმა პროფესორმა მკითხა: კი, მაგრამ ამ დროს რას აკეთებს სტუდენტობა? რა უნდა მეთქვა, რომ სტუდენტობა, როგორც სოციალური ფენა არ არსებობს-მეთქი?! როდესაც უნივერსიტეტი ინგრეოდა, შეგახსენებთ, ჩვენი პროფესორ-მასწავლებლები ყვიროდნენ, სტუდენტებო, მოდი და გვიშველეთო! პროფესორი უნდა ეძახდეს სტუდენტს, მოდი, გვიშველეო, თუ პირიქით – სტუდენტი უნდა იყოს ის აქტიური ძალა, რომელსაც პროფესორი უნდა ეუბნებოდეს: შვილო, ნუ გარისკავ და თუ მაინც მიღიხარ რისკზე, დაგიდგები გვერდით! 14 აპრილის ისტორიას შეგახსენებთ, როდესაც სტუდენტობამ აიწყვიტა და უნდა გასულიყო გარეთ, პროფესურა დაუდგა გვერდით. ხოლო ახლა, როცა უნივერსიტეტი ინგრეოდა, პროფესურა ეხვეწებოდა სტუდენტებს გვერდში დადგომა. სტუდენტების ბოლო სპონტანური მასობრივი გამოსვლა მე მახსოვს, როდესაც ახალი ათასწლეული დგებოდა და მოითხოვდნენ, რომ ათასწლეული დგება და გამოცდებიდან გაგვათავისუფლეთო! ხომ სირცხვილია! მე გულისტკივილით ვამბობ ამას. რა თქმა უნდა, ეს მთელ ქართულ სტუდენტობას არ შეეხება, მაგრამ რეალურად პოზიტიური ნაწილი ჩვენი სტუდენტობისა დღეს ვერ შეადგენს იმ ბირთვს, რომელიც ქმნის ამინდს. დღეს სტუდენტობა, როგორც სოციალური ფენა, არ არსებობს, არის უბრალოდ დიპლომის მამიებელი ხალხი, მაგრამ ვიმედოვნებ, ეს მალე შეიცვლება, იმიტომ რომ ქართველებში ყოველთვის იყო სწრაფვა სწავლისადმი. სწავლას მოწყურებულმა კაცმა ვერ უნდა აიტანოს ის, რაც ხდება უნივერსიტეტში; ხოლო როგორც კი პროტესტს გამოხატავს ამაზე, მერე პროტესტი უკვე სხვა რამესაც მიყვება. მე სტუდენტობას პროტესტისკენ კი არ მოუწოდებ! არ შეიძლება, კაცი იყოს ახალგაზრდა, უნდოდეს სწავლა და მას დასცინოდნენ უნივერსიტეტში. ეს გაუგებარია! მე არ მესმის, რატომ იწყება უნივერსიტეტში სწავლა 1 ოქტომბერს. რა, სიზარმაცეს მივჩნევით?

– თქვენს კაბინეტში ძალიან ბევრი საინტერესო ფოტოა, უამრავი დიპლომი, სიგელები... რომელიმეს ხომ არ გამოყოფდით?

– ჩემთვის ყველაზე მნიშვნელოვანია სიგელი, რომელიც მე გადმომცა სრულიად საქართველოს კათალიკოს-პატრიარქმა, მისმა უწმინდესობამ და უნეტარესობამ ილია მეორემ. ასეთი სიგელი გადაეცა საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის ნამდვილ წევრებსა და წევრ-კორესპონდენტებს. მე 1997 წელს ამირჩიეს საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის წევრ-კორესპონდენტად და განსაკუთრებული დატვირთვის მქონეა ჩემთვის ეს სიგელი და თვითონ ეს

სიგელი

ქართველი უბის წინაშე განუყოფელი და ღვაწლისათვის და მუხნებებს განვიხარებამი შეუხანდლი განსაკუთრებული წვლილისათვის საქართველოს მუხნებებთა ურთიერთა აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი, ბატონო ვლადიმერ შაბაგა და კოლეგებს საქართველოს საბაკრიალქო ხატულოთ.

ღმერთმა ღლოთოს იგი და მისი ოჯახი.

ჩვენი

სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქი

30 ანჯარი, 2007 წელი

შეხვედრაც, რომელიც მოეწყო ამ წლის დასაწყისში წმინდა სამების ტაძარში, კერძოდ, ახალგაზრდობის სასახლეში, რომელიც წმინდა სამების ტაძრის ქვეშ არის განთავსებული. ეს იყო ძალიან ამაღელვებელი – ჩვენი უწმინდესის და უნეტარესის მხრიდან გამოსატული მხარდაჭერა და თანადგომა ქართველი მეცნიერებისადმი. ამიტომ ამას გამოვყოფ განსაკუთრებით.

ასევე ძალიან მნიშვნელოვანია ის სერთიფიკატი, რომელიც ადასტურებს, რომ 2004 წელს მეც გავხდი ჩემს კოლეგებთან ერთად საქართველოს მეცნიერებისა და ტექნიკის დარგში სახელმწიფო პრემიის ლაურეატი. ქართველ ეკონომისტთა ექვსმა კაცმა მივიღეთ ეს პრემია. რატომ არის სიმბოლური, იცით? ეს არის საქართველოს სახელმწიფოში ბოლო გაცემული სახელმწიფო პრემია მეცნიერებისა და ტექნიკის დარგში. საქმე ისაა, რომ პოსტრევოლუციურმა მთავრობამ 2004 წლის სახელმწიფო პრემიის გაცემის შემდეგ გადაწყვიტა, რომ ასეთი პრემია არ უნდა არსებობდეს და გააუქმა. მე კი მუშაობა, რომ ვარ ჩემი ქვეყნის, ჩემი სამშობლოს მეცნიერებისა და ტექნიკის დარგში სახელმწიფო პრემიის ლაურეატი.

- დაბოლოს, რაც მინდა გკითხოთ, ხართ თუ არა ოპტიმისტი?

– რა თქმა უნდა, ოპტიმისტი ვარ. მე ჩემს ქვეყანაში ვცხოვრობ, შვილები მყავს, ჩემი ფესვებით ვარ აქ და ვიცი, რომ როგორი სირთულეებიც არ უნდა იყოს, ყველა გადაილახება, თუმცა არ ვიცი, სირთულეები რამდენ ხანს გასტანს. მე მინდა, რომ პრეზიდენტი იყოს წარმატებული, იმიტომ რომ პრეზიდენტის წარმატება ქვეყნის წარმატებაა. მე მინდა, რომ ჩვენს მთავრობაში იყვნენ პროფესიონალები, რომლებსაც ექნებათ ქვეყნის სიყვარული, იმიტომ რომ ეს აუცილებელია – თუ შენი ქვეყანა არ გიყვარს, შენ შეიძლება მხოლოდ ილუზია შექმნა წარმატების, ისეთი წარმატების, როგორიც ახლა აღმოჩნდა, რომ თურმე ბიზნესის განვითარებით მსოფლიოში მე-18 ადგილზე ვართ. მაგრამ **იმისათვის, რომ ჩვენი პრეზიდენტი იყოს წარმატებული, მან უნდა გადახედოს ძალიან ბევრ რამეს და დაგუშვათ, ელაპარაკოს ქართველებს ზუსტად ისე, როგორც ელაპარაკება უცხოელებს, როცა არის საზღვარგარეთ** (იმ ღიმილით, იმ სითბოთი, იმ სიყვარულით, იმ დემოკრატიული ენით); არ გამოიყენოს ისეთი ტერმინები, როგორიც არის „ჩასარეცხები“; მიუღებელია აგრესიული განწყობა, მაგალითად, მთავრობის მიერ თაბუკაშვილის ქუჩაზე შენობის დანგრევის გამართლება, და მრავალი სხვა მსგავსი ქმედებები.

ესაუბრა: დალი ჩიკვაძე